

[Offentliggjort den 18. juni 2018]

Slots- og Kulturstyrelsen

Fejøgade 1, 2.sal
4800 Nykøbing F

Telefon +45 3395 4200
fbyg@slks.dk
www.slks.dk

CVR 34072191

14. juni 2018

Fredning af Herning Højskole

Afgørelse

Slots- og Kulturstyrelsen har besluttet at frede Herning Højskole, bestående af det samlede bygningsanlæg, (1962, af Tyge Arnfred og Viggo Møller Jensen, Landskabsarkitekter C. Th. Sørensen og Ole Nørgård) og de senere bygninger: teaterbygningen (1979), musikbygningen (1980) og den tilbyggede lærerbolig (1985) samt det omgivende areal på matrikel 4c, Birk by, på Højskolevej 11, 7400 Herning, matr. nr. 4c, Birk By, Herning Kommune.

Beslutningen er truffet efter § 3 i lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer.

Baggrund

Slots- og Kulturstyrelsen underrettede jer i brev af 28. november 2017 om, at Det Særlige Bygningssyn har indstillet Herning Højskole, bestående af det samlede bygningsanlæg, (1962, af Tyge Arnfred og Viggo Møller Jensen, Landskabsarkitekter C. Th. Sørensen og Ole Nørgård) og de senere bygninger: teaterbygningen (1979), musikbygningen (1980) og den tilbyggede lærerbolig (1985) samt det omgivende areal på matrikel 4c til fredning. Samtidig igangsatte styrelsen en høring herom.

Slots- og Kulturstyrelsen har modtaget følgende bemærkninger hertil:

Museum Midtjylland skriver i høringssvar af 4. december 2017:

Museum Midtjylland tilslutter sig Det Særlige Bygningssyns indstilling til, at Herning Højskole og det omgivende areal fredes.

Museet supplerer endvidere med en kulturhistorisk redegørelse for højskolens store betydning for egnen: "Højskolen var den første bygning, der blev bygget, da Birk blev udlagt som industriområde for især områdets tekstilindustri. Siden da har højskolen udgjort en art vartegn for Birk-området, og gennem

højskolens virke inden for bl.a. kunst og kultur er det blevet til en vigtig del af kulturlivet i Herning.”

Styrelsens tager museets positive holdning til efterretning og takker for de værdifulde historiske oplysninger i sagen, der vil indgå i det fortsatte arbejde med Herning Højskole.

Begrundelse

Slots- og Kulturstyrelsen finder, at Herning Højskole, bestående af det samlede bygningsanlæg (1962, af Tyge Arnfred og Viggo Møller Jensen, Landskabsarkitekter C. Th. Sørensen og Ole Nørgård) og de senere bygninger: teaterbygningen (1979), musikbygningen (1980) og den tilbyggede lærerbolig (1985) samt det omgivende areal på matrikel 4c, Birk By, på Højskolevej 11, 7400 Herning, Herning Kommune, har de arkitekturhistoriske, kulturhistoriske og arkitektoniske værdier, der kan begrunde en fredning.

Formål

Formålet med fredningen er at bevare højskolens oprindelige bygningsanlæg og de senere tilbyggede bygninger (teaterbygningen, musikbygningen og den tilbyggede lærerbolig) med omgivelser som et fremragende eksempel på et fremsynet højskolebyggeri, der er et produkt af tekstilbranchens store fremgang efter 2. verdenskrig. Herudover er formålet at bevare et anlæg af høj arkitektonisk kvalitet.

Miljømæssig værdi

Den miljømæssige værdi ved Herning Højskole er knyttet til anlæggets beliggenhed i det flade landskab omkring Herning, hvor det karakteristiske højhus står som et klart og skarpt pejlemærke, der ses på meget lang afstand og som forankres i anlæggets lave længer, der knytter an til landskabet.

Kulturhistorisk værdi

Den kulturhistoriske værdi ved Herning Højskole er overordnet knyttet til anlægget som et fremsynet eksempel på et højskolebyggeri opført i 1960'ernes begyndelse. I selve bygningerne knytter den kulturhistoriske værdi sig til den klare og let aflæselige struktur, der tydeligt viser anlæggets funktionelle opdeling i højhusets elevværelser, undervisnings- og fælleslokaler mod vest, mens praktiske funktioner samt lærer- og pigeboliger ligger mod øst. Der er endvidere kulturhistorisk værdi relateret til Herning Højskole som et enestående resultat af en driftig og fremsynet fabrikants vision og ønske om gennem højskoleformen at udbrede kultur og viden til tekstilbranchens arbejdere. Herudover er der kulturhistorisk værdi knyttet til Herning Højskole, som et tidstypisk resultat af et vellykket samarbejde mellem bygherre, bygnings- og landskabsarkitekter samt kunstneren Paul Gadegaard. Endelig knytter den kulturhistoriske værdi sig til højskolen senere tilbygninger Teatersalen fra 1979, musikbygningen fra 1980 og lærerboligen bygget i sydlig forlængelse af de øvrige lærerboliger. Disse

bygninger er vidnesbyrd om de nye behov for undervisningsrum og beboelse, som højskolen sidenhen fik. Alle tre bygninger viderefører både det oprindelige højskoleanlægs enkle materialeholdning og anlæggets overordnede robuste og nedtonede stiludtryk.

Arkitekterne Tyge Arnfred og Viggo Møller Jensen dannede sammen med Jørn Ole Sørensen arkitektvirksomheden Fællestegnestuen, som var aktiv 1961-1988. Flere bygningstræk i Herning Højskole kan genfindes i tegnestuens senere projekter, herunder de dobbelthøje adgangsrum i Farum Midtpunkt og bearbejdningen af spisesal og teatersal i Skælskør Højskole. Generelt kan arkitekternes bestræbelse på at skabe rum til fællesskaber ses som et gennemgående tema i deres virke. På Herning Højskole kommer dette til udtryk i den tydelige omsorg for skolens fællesrum som spisesal, foyer og pejsestue – og ikke mindst i højhuset, hvor etagerne med de minimale elevværelser er forbundet to og to med en fælles adgang til et dobbelthøjt rum med plads til ophold.

Anlægget omkring højskolen er et fint eksempel på et lavmælt, uprætentiøst og multianvendeligt anlæg, der er skabt med få midler og i smukt samspil med stedets bygningsarkitektur. Anlægget kan ved restaurering genvinde betydning og højne værdien i området som sådan. Det indgår så at sige som genstand i Herning-samlingen.

I det indre er der kulturhistorisk værdi knyttet til de i store træk bevarede interiører, som fremstår tidstypiske og dog med en stærk egenværdi, og som vidner om, hvordan alt fra den store skala til den lille blev skabt til højskolen. Her skal særligt nævnes, at der er bevaret en del originalt inventar, der er formgivet specifikt til Herning Højskole, herunder møbler og belysning. Hertil kommer Paul Gadegaards totaludsmykning af vestibulen, der vidner om konkretismen som en af de mest avantgardistiske kunstretninger på opførelsetidspunktet.

Arkitektonisk værdi

Den arkitektoniske værdi ved Herning Højskole er overordnet knyttet til det fritliggende anlæg, der i udtalt grad spiller på kontrasten mellem det vertikale og det horisontale, hvilket giver en dramatisk effekt i det flade landskab, som ses omkring Herning. De beslægtede tagformer og den klare disponering gør, at anlægget fremtræder som en harmonisk helhed. Hertil kommer at anlægget fremstår kraftfuldt og robust med en enkel materialeholdning og detaljering, som grundigt og konsekvent bearbejdet understøtter anlæggets hovedanslag. Et eksempel herpå er den enkle detaljering af højhusfacaderne, hvor vinduernes placering både vertikalt og i dybden giver huset et levende udtryk, som særligt opleves når man betragter bygningen på afstand. I det indre er den arkitektoniske værdi relateret til disponeringen af rummene i alle længer. Endelig er der arkitektonisk værdi

knyttet til den enkle, rustikke og uhøjtidelige udformning af rummene særligt i den vestlige del af anlægget og i højhuset.

De bærende fredningsværdier.

De bærende fredningsværdier er overordnet knyttet til det fritliggende anlæg fra 1961 med alle gårdrum og gårdhaver og de senere tilkomne bygninger: teaterbygningen (1976), musikbygningen (1980), og den tilbyggede lærerbolig (1985) samt de bevarede dele af C. Th. Sørensens og Ole Nørgårds haveanlæg, spejldammen, branddammen og det omgivende areal på matrikel 3c, Birk By. I det ydre er de bærende fredningsværdier relateret til højhusets betonkonstruktion beklædt med trapezformede aluminiumsplader og de lave grundmurede længer i rød, blank mur med tagpapbeklædte tage, samt alle oprindelige detaljer, herunder vinduespartier, ældre vinduer, døre, døråbninger, lamper, siddepladser i muråbningerne og den oprindelige farvesætning samt den traditionelle materialeholdning.

Anlægget omkring højskolen er et fint eksempel på et lavmælt, uprætentiøst og multianvendeligt anlæg. Anlægget er skabt med få midler og i smukt samspil med stedets bygningsarkitektur og indgår så at sige som genstand i Herning-samlingen. Der knytter sig bærende fredningsværdier til alle de bevarede træk af den oprindelige landskabsplan, herunder til branddammen mod nord, sø med ø mod vest, tæt bevoksning mod Silkeborgvej mod nord og kantbevoksning i anlæggets øvrige kanter.

I det indre er de bærende fredningsværdier knyttet til de bevarede planløsninger i alle længer og i højhuset. I længernes indre er de bærende fredningsværdier knyttet til den tydelige opdeling mellem undervisnings- og elevdelen samt funktionsdelen med køkken og med lærer- og pigeboliger, hvor gangarealer og sekundære funktioner vender mod gårdrummene, mens opholdsrum og værelser vender mod syd og de omgivende grønne arealer. I højhusets indre knytter de bærende fredningsværdier sig til etageres oprindelige planløsninger med de minimale, men veldisponerede cellelignende elevværelser, der alle ligger i tilknytning til de større, dobbelthøje fællesrum. Desuden knytter de bærende fredningsværdier sig til alle fællesrum, herunder foyeren, auditoriet, teatersalen og musiksalen samt til spisesalen med vinduer mod to gårdhaver, der sikrer en visuel forbindelse mellem foyeren mod nord og undervisningslokaler mod syd. Herudover er de bærende fredningsværdier relateret til alle de bevarede bygningsdele og -detaljer, herunder lamper, døre, samtlige dele af Paul Gadegaards udsmykning, pejs, betonbænk, auditoriesalens indretning med møblement, udsmykning og bagvæg, elevværelsernes oprindelige håndvaske og skabe samt det nagelfaste møblement herunder bænke og opslagstavler. Endelig kommer den oprindelige farvesætning og den tidstypiske materialeholdning.

Klagevejledning

I kan klage over Slots- og Kulturstyrelsens beslutning til kulturministeren. Klagefristen er 4 uger fra den dag, I har modtaget dette brev.

Klagen skal sendes til Slots- og Kulturstyrelsen, der sender klagen videre til kulturministeren sammen med sagens øvrige materiale.

Konsekvenser

En fredning betyder bl.a., at I skal søge Slots- og Kulturstyrelsen om en tilladelse, hvis I vil foretage bygningsarbejder eller lignende, der rækker ud over almindelig vedligeholdelse.

Dette følger af § 10 i lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger.

Undtaget herfra er visse typer af bygningsarbejder, som kan iværksættes på grundlag af skriftlig underretning, jf. § 10, stk. 5, i lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer. Reglerne herfor fremgår af bekendtgørelse nr. 159 af 5. februar 2013 om iværksættelse af bygningsarbejder på fredede bygninger på grundlag af skriftlig underretning.

Offentlig bekendtgørelse og tinglysning

Slots- og Kulturstyrelsen vil foretage offentlig bekendtgørelse af beslutningen på sin hjemmeside, www.slks.dk, og tinglyse fredningen. I vil modtage en kopi af tinglysningen, når den foreligger.

Bygningsfredningen skal respekteres af ejendommens ejer, brugere og andre indehavere af rettigheder over ejendommen, uanset hvornår rettigheden er opnået.

Dette følger af § 7, stk. 3 i lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer.